

SIEDZIBA OM SMP

Halina Czubaszek - prezes
Regina Dziklińska - skarbnik
Państwowe Muzeum Archeologiczne
ul. Długa 52 (Arsenał)
00-241 Warszawa
tel. (0-22) 831-32-21 w. 107, 167
fax (0-22) 831-51-95
e-mail: SMP_maz@pma.pl

SEKRETARZ OM SMP

Elżbieta Lewczuk
tel (0-22) 621-10-31 w. 258
elewczuk@mnw.art.pl

REDAKCJA

Redaguje zespół:

Aleksandra Majewska, Barbara Rogalska, Izabela Wichrowska,
Radosław Adamski

Adres do korespondencji:

Barbara Rogalska, Muzeum Drukarstwa,
ul. Łucka 1/3/5, 00-842 Warszawa,
tel/fax 0-22 620-60-42;
e-mail: muzeum.drukarstwa@mhw.pl
www.muzeumdrukarstwa.mhw.pl

ODDZIAŁ MAZOWIECKI

KOMUNIKATY

ODDZIAŁU MAZOWIECKIEGO STOWARZYSZENIA MUZEALNIKÓW POLSKICH

NR 12

KWIECIEŃ 2006

MUZEUM MAZOWSKA

Muzeum Mazowieckie w Płocku, ul. Tumska 2, 09-402 Płock; tel. 0-24 262-28-31
e-mail: edukacja@muzeumplock.art.pl, www.muzeumplock.art.pl

Siedziba Muzeum Mazowieckiego w Płocku – historia i stan obecny

Muzeum w Płocku zostało powołane do życia w 1821 roku na podstawie reskryptu nr 1/7097 Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Królestwa Polskiego. U podstaw jego założenia stała, więc decyzja państwowa, wydana na skutek inicjatywy społecznej obywateli Płocka. W 1820 roku założone zostało Towarzystwo Naukowe w Płocku, które

w swym statucie przewidywało utworzenie Muzeum. Jego zbiory powstały w wyniku połączenia zespołu obiektów o wartości historycznej, geologicznej i o szeroko pojętym charakterze naukowym, gromadzonych przez członków Towarzystwa i Szkołę Wojewódzką Płocką. Wiadomo, iż zbiory szkolne istniały w Płocku już przed 1807 rokiem. Były to głównie pomoce naukowe, które służyły uczniom do poszerzania wiedzy. Wśród nich znajdowały się między innymi minerały, optyczne narzędzia, aparat galwaniczny, czy też machina elektryczna. Reskrypt z dnia 21 września 1821 roku zezwolił na połączenie zbiorów gromadzonych przez szkołę i Towarzystwo i utworzenie nowej jednostki noszącej nazwę Muzeum Publiczne i Szkolne Województwa Płockiego. Zbiory Muzeum pochodziły w całości z darów mieszkańców Płocka oraz znalezisk członków TNP i uczniów Szkoły Wojewódzkiej Płockiej. Gromadzono je w jednym z pomieszczeń drugiego piętra gmachu szkolnego. Zaangażowanie Płocczan spowodowało szybkie rozrastanie się kolekcji, w związku, z czym w 1824 roku wygospodarowano na cele Muzeum dwie przestronne szkolne sale. W 1830 roku zbiory składały się z 3613 eksponatów. Służyły one głównie jako pomoce naukowe uczniom szkoły, udostępniano je również do zwiedzania szerszej publiczności. Powstanie Listopadowe zahamowało rozwój Muzeum. Wiadomo, że istniało ono jeszcze w 1836 roku, z końcem lat trzydziestych jego działalność jednak całkiem zamarła.

Reaktywowanie Muzeum nastąpiło dopiero w 1912 roku i wiązało się ze wznowieniem działalności Towarzystwa Naukowego w Płocku. W 1908 roku Towarzystwo nabyło kamienicę przy Rynku Kanonicznym nr 8 (obecny Plac Gabriela Narutowicza), do której przeniesiono bibliotekę, a w dwóch parterowych salach zorganizowano wystawę eksponatów muzealnych. Głównym założeniem Muzeum było zilustrowanie dziejów Mazowsza, dlatego też wśród 780 eksponatów znalazły się głównie obiekty geologiczne, przyrodnicze, archeologiczne i historyczne. Ofiarność Płocczan i zaangażowanie członków Towarzystwa doprowadziła do znacznego zwiększenia ilości zbiorów muzealnych i do ich pomieszczenia 1923 roku potrzebne było 13 sal. Ważnym wydarzeniem w dziejach organizacji Muzeum była zmiana jego nazwy w 1928 roku na Muzeum Mazowsza Płockiego im. Prof. Ignacego Mościckiego - Prezydenta Rzeczypospolitej. W tym czasie planowano budowę nowej siedziby Muzeum, która pomieściłaby rozrastające się zbiory. Powstał nawet projekt architektoniczny Urbańskiego nowej siedziby, jednak brak funduszy uniemożliwił jego realizację. W celu polepszenia warunków ekspozycyjnych nabyto budynek przy placu Narutowicza 2 (obecnie Biblioteka im. Zielińskich). Przeniesiono do niego zbiory przyrodnicze, etnograficzne i archeologiczne. W starej siedzibie pozostawiono kolekcję o charakterze historycznym i kulturalnym, którą prezentowano w dotychczasowych warunkach lokalowych. Sale kamienicy przy Placu Narutowicza 2 spełniały rolę nie tylko ekspozycyjną, ale również służyły celom ogólnym TNP. Zaledwie trzy

Dziękujemy za życzenia świąteczne i noworoczne:
Stowarzyszeniu Muzealników Polskich Oddział Świętokrzyski,
Stowarzyszeniu Muzealników Polskich Oddział Podlaski,
Stowarzyszeniu Muzealników Polskich Oddział Małopolski,
dyrekcji i pracownikom Muzeum Stara Lubovna, Mazowieckiemu Centrum Kultury i Sztuki w Warszawie, Muzeum Mazowsza Zachodniego w Żyrardowie, Muzeum Mazowieckiego w Płocku, Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, Muzeum Regionalnego w Kozienicach, Muzeum Drukarstwa Warszawskiego, Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie, Studiu Poligraficznemu „Diamond” w Warszawie.

Zarząd SMP OM wysłał życzenia (drogą elektroniczną) do wszystkich Oddziałów SMP oraz członków naszego Oddziału.

*Halina Czubaszek
prezes OM SMP*

Podpisy do fotografii:

1. Główna siedziba Muzeum Mazowieckiego w Płocku - fasada secesyjnej kamienicy z 1910 r., ul. Tumska 8, fot. J. Czuryło;
2. Muzeum Mazowieckie w Płocku, ekspozycja stała „Wnętrza secesyjne - Jadalnia”, fot. M. Pietrzak-Siwińska;
3. Muzeum Mazowieckie w Płocku, ekspozycja stała „Wnętrza secesyjne - Sypialnia”, fot. M. Pietrzak-Siwińska;
4. Brać muzealna podczas wyjazdu do Siedlec, 05.11.2005 r., fot. H. Pilcicka-Ciura;
5. Muzeum Mazowieckie w Płocku, ekspozycja stała „Wnętrza secesyjne - Gabinet”, fot. M. Pietrzak-Siwińska;
6. Skansen - Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, fot. D. Krześniak;
7. Skansen - Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, fot. D. Krześniak;

INNE

Muzeum Niepodległości w Warszawie i Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie:

- III Spotkania Mistrzów Małych Ojczyzn (w Warszawie) - 9 i 10 grudnia 2005 r.

Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie:

- na uroczyste podsumowanie Konkursu Architektonicznego „Na koncepcję rewitalizacji Zamku Książąt Mazowieckich w Ciechanowie” oraz wręczenie nagród - 5 grudnia 2005 r.

Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie:

- „Wieczór z Zielonym Balonikiem” z okazji 100. rocznicy powstania pierwszego polskiego kabaretu artystycznego - 12 grudnia 2005 r.

Mazowieckie Centrum Kultury i Sztuki:

- „Śpiewobrazy” koncert multimedialny Marka Bałaty, połączony z autorską projekcją video, wzbogacony tańcem współczesnym - 26 stycznia 2006 r.

Ambasada Łotwy w Polsce, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, Narodowe Muzeum Historyczne Łotwy:

- prezentację książki „Zabytki łotewskie w zbiorach polskich” - 24 lutego 2006 r.

Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie:

- promocję tomu LVII „Wiadomości Archeologicznych” - 7 marca 2006 r.
- koncert zespołu z Czech „Dubia Fortuna”, towarzyszący wystawie „Jan Nepomucen - święty Europy Środkowej” - 17 lutego 2006 r.
- koncert zespołu „Semibrevis”, towarzyszący wystawie „Jan Nepomucen - święty Europy Środkowej” - 3 marca 2006 r.
- koncert austriacki, w programie współczesna austriacka muzyka kameralna, towarzyszący wystawie „Jan Nepomucen - święty Europy Środkowej” - dnia 10 marca 2006 rok

Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich:

- na promocję 60. rocznika, nr 1-4/2005 - Z Otchłani Wieków „Archeologia Ziemi Sandomierskiej” - 6 kwietnia 2006 r.

pokoje były całkowicie przeznaczone na prezentację kolekcji muzealnych. W pozostałych mieściła się między innymi biblioteka, pracownia naukowa i sala posiedzeń. Braki lokalowe nie tylko utrudniały zwiedzanie, ale prowadziły do tego, że magazynowanie obiektów odbywało się w warunkach utrudniających zachowanie obiektów w dobrym stanie. Część eksponatów przechowywana była w różnych przypadkowych schowkach. Wybuch II wojny światowej spowodował zawieszenie działalności Muzeum. Część pomieszczeń zamienionych została na koszary dla niewielkiej formacji SS. Pozostałe pokoje stały się zaś składnicą zmagazynowanych w przypadkowy sposób eksponatów. W tym czasie wiele eksponatów zostało zniszczonych, bądź zagubionych.

W 1945 roku TNP podjęło pracę nad uporządkowaniem i ponownym zorganizowaniem dotychczasowej siedziby. W 1949 roku decyzją Ministerstwa Kultury i Sztuki płockie Muzeum zostało upaństwowione. Nadano mu wówczas nazwę Muzeum w Płocku. Do 1973 roku placówka funkcjonowała w dotychczasowych lokalach, tzn. w budynku przy Placu Narutowicza 2 i 8. W 1960 roku podjęto decyzję o umieszczeniu Muzeum w odbudowywanych i adaptowanych wówczas pomieszczeniach tzw. Zamku Książąt Mazowieckich. W 1963 roku ustalono statut płockiej placówki i nadano jej obowiązującą do dzisiaj nazwę Muzeum Mazowieckie w Płocku. W 1968 roku określając profil działalności Muzeum przewidziano, iż będzie ono gromadziło i wystawiało obiekty ilustrujące dzieje Mazowsza oraz sztukę secesyjną. Decyzja ta miała ogromny wpływ na sposób kształtowania ekspozycji w nowej siedzibie. W 1972 roku, kiedy tworzono nową wystawę znaczną jej część przeznaczono na prezentację sztuki i rzemiosła artystycznego z przełomu XIX i XX wieku. 16 maja 1973 roku nastąpiło uroczyste otwarcie nowej siedziby w odrestaurowanym Zamku Książąt Mazowieckich. Na pierwszym piętrze skrzydła południowego rozlokowano wówczas ekspozycję „Sztuka Secesji”. W pozostałych salach placówki umieszczono obiekty o charakterze etnograficznym, archeologicznym i historycznym. Ogółem Muzeum dysponowało 26 pomieszczeniami o powierzchni około 1926 m kw.

Po 33 latach urzędowania w Zamku Książąt Mazowieckich płockie Muzeum przeniosło swe zbiory do nowo wyremontowanej i przystosowanej do potrzeb wystawienniczych kamienicy przy ulicy Tumskiej 8. Przez lata funkcjonowania płocka placówka zgromadziła w swojej kolekcji prawie 80 tysięcy obiektów. Sale ekspozycyjne nowej siedziby nie były w stanie pomieścić wszystkich zbiorów, dlatego też podjęto decyzję o rozmieszczeniu w kamienicy tylko secesyjnej części kolekcji. Pozostałe obiekty z działów archeologii, numizmatyki i historii czekają obecnie na rozbudowę Muzeum. Obok Tumskiej 8 na działce powierzchni 470 metrów kw. stanąć ma drugi budynek, który udostępniony zostanie zwiedzającym w 2007 roku. Zobaczyć w nim będziemy mogli obiekty obecnie magazynowane, które złożą się na

wystawę „X wieków Płocka”, poświęconą dziejom pieniądza, powstaniom narodowym, a także numizmatyce i sztuce Płocka. Nowy budynek będzie projektowany od podstaw, co pozwoli dostosować go do potrzeb wystawienniczych, oświatowych i administracyjnych płockiego Muzeum.

Secesyjna kamienica przy ulicy Tumskiej 8 wybudowana została w 1910 roku i jej stan w chwili przeznaczenia budynku na cele muzealne był bardzo zły. W tej sytuacji trzeba było przeprowadzić gruntowny remont uwzględniający nie tylko odnowę, ale częściową rekonstrukcję nazbyt zniszczonych części kamienicy. Projekt adaptacji kamienicy na potrzeby Muzeum wykonała pod przewodnictwem Marty Pinkiewicz-Woźniakowskiej Pracownia Konserwacji Zabytków „Zamek”. W ich rezultacie na pięciu kondygnacjach kamienicy rozmieszczono 20 sal wystawowych. Powierzchnia użytkowa budynku wynosi 2600 metrów kw., w tym na ekspozycję poświęcono 1100 metrów kw. Remont kamienicy był tak prowadzony, aby przy zachowaniu stylowego charakteru obiektu zmodernizować jego układ funkcjonalny, dopasowując jego wewnętrzny kształt do nowych zadań, jaką miał spełniać. Bardzo zły stan oficyn spowodował, iż podjęto decyzję o częściowym ich wyburzeniu. Na ich miejscu w historycznych gabarytach wybudowano nowe aneksy dostosowane układem pomieszczeń i zapleczem technicznym do potrzeb administracyjnych i wystawienniczych Muzeum. Zachowano ściany zewnętrzne budynku frontowego oraz mieszczącą się w nich klatkę schodową, na nowo wybudowano jednak całe jego wnętrze, począwszy od więźby dachowej, poprzez stropy, aż po ścianki działowe. Usunięcie dachu, jak również stropów, było konieczne ze względu na osłabienie ich konstrukcji przez szkodniki biologiczne i czynniki atmosferyczne, które doprowadziły do częściowego załamania połączenia dachowej i pozarywania stropów. Wzmocniono fundamenty budynku, pogłębiono istniejące piwnice, oraz podpiwniczono podwórko, które następnie przykryto szklanym dachem na konstrukcji metalowej. Uzupełniono również zniszczone detale architektoniczne oraz stolarkę okienną i drzwiową. Uwzględniając potrzeby praktyczne Muzeum wprowadzono wewnętrzne galerie opinające od strony dziedzińca boczną i tylną oficynę, sam zaś dziedziniec przemieniono w reprezentacyjny i wygodny hol wejściowy. Dwie klatki schodowe, winda osobowa oraz odpowiednie rozplanowanie wnętrza zapewniają płynny przepływ nawet dużych grup zwiedzających. Pomieszczenia wybudowane pod powierzchnią dziedzińca służą jako magazyny dla zbiorów muzealnych. Podsumowując wynik prac należy stwierdzić, iż budynek tak pod względem użytkowym, jak i dekoracyjnym odpowiada potrzebom Muzeum Mazowieckiego. Kamienica dzięki przeprowadzonej adaptacji uchroniona została od zniszczenia i odzyskała dawny blask.

Przekraczając bramę kamienicy, prosto z gwarnej współczesnej ulicy przeniesieni zostajemy w zacisze mieszczańskiej kamienicy z ubiegłego wieku.

ZAPROSILI NAS

JUBILEUSZE

Muzeum Historyczne m.st. Warszawy

- z okazji 70 lat MHW na wystawę jubileuszową „Plac Zamkowy. Podróż w czasie” - 21 marca 2006 r.

SESJE NAUKOWE

Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie

- „Wyniki badań ekspedycji wykopaliskowych Państwowego Muzeum Archeologicznego oraz Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich, Oddział w Warszawie w 2005 roku” - 12 stycznia 2006 r.

NA OTWARCIA WYSTAW

Muzeum Mazowieckie w Płocku

- „Zanim powstał Płock” - 2 grudnia 2005 r.
- „Art-Deco ze zbiorów Muzeum Mazowieckiego w Płocku” - 23 marca 2006 r.

Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie

- „Jan Nepomucen – święty Europy Środkowej” - 16 stycznia 2006 r.
- „Badania archeologiczne na Rynku Głównym w Krakowie w 2004 roku” - 23 lutego 2006 r.
- „Troja. Sen Henryka Schliemanna” - 28 marca 2006 r.

Muzeum Regionalne w Siedlcach

- „Malarski pamiętnik Feliksa Mostowicza” - dnia 9 lutego 2006 r.
- „Modlitwy domowe i polne. Znaki ludowej religijności Podlasie i Mazowsze, XIX/XX wiek” oraz na koncert „Mazowieckie nuty wg Oskara Kolberga” - dnia 10 lutego 2006 r.

Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie

- „Warszawa Lalki Bolesława Prusa” - dnia 30 marca 2006 r.

Muzeum Mazowsza Zachodniego w Żyrardowie:

- „Rajska Wyspa – Sri Lanka” - 1 lutego 2006 r.
- „Szukałem Was, teraz Wy przyszliście do mnie...” 31 marca 2006 r.

Muzeum Romantyzmu w Opinogórze

- „Parki romantyczne w Polsce” - 19 grudnia 2005 r.

Muzeum Regionalne w Koźniewicach

- „Fragmenty”, prezentującej malarstwo Kamila Dąbrowskiego - 17 marca 2006 r.

WYKŁADY

Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie i Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich:

- „Przemiany społeczności neolitycznych w Środkowej Anatolii” - prof. dr hab. Lech Czerniak, dr Arkadiusz Marciniak - 14 lutego 2006 r.

śniejszych muzeów w Polsce i na świecie, współpracuje stale z wolontariuszami i mediami, wciąż się rozbudowuje.

Jerzy Halbersztadt omówił projekt budowy Muzeum Historii Żydów w Polsce, na potrzeby, którego przeprowadzono kwerendę judaików w Polsce, rozproszonych po wszystkich Muzeach. Otwarcie nowego Muzeum planuje się na 2008 rok.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury Tomasz Merta przedstawił ideę budowy Muzeum Historii Polski (Wolności), nowoczesnego multimedialnego dla młodzieży i cudzoziemców odwiedzających Warszawę.

W krótkich „Komunikatach”: Karol Móravski zarysował historię i zamierzenia Oddziałów Muzeum Historycznego: Muzeum Woli, Drukarstwa Warszawskiego, Farmacji, „Korczakianum”; dyrektor Janusz Sankowski o problemach związanych z przeprowadzką Muzeum Kolejnictwa na inne miejsce; a dyrektor Muzeum Sportu i Turystyki dr Iwona Grys o historii, obecnej nowoczesnej siedzibie w Centrum Olimpijskim i wynikach konkursu na multimedialną wystawę stałą; Tomasz Bylicki przedstawił alarmującą sytuację Gabinetu Numizmatycznego Mennicy Państwowej, która została sprywatyzowana, a wraz z nią narodowa kolekcja numizmatyczna przeszła w prywatne ręce. Na zakończenie spotkania Marek Konopka poinformował o programie „Trakt Królewski” i jego roli dla promocji muzeów.

Dyskusję podsumował profesor Andrzej Rottermund. Obecnie dochodzi do konfrontacji między misją naszych instytucji, a drapieżnymi prawami rynku. Muzea dochodów nie mogą przynosić, spada dramatycznie frekwencja w muzeach nie tylko w Polsce, ale i na świecie.

Dyrekcji Zamku Królewskiego należą się podziękowania za zorganizowanie sesji uświetniającej 200 lat muzealnictwa warszawskiego. Szkoda, że uczestnikami nie mogli być szeregowi pracownicy Muzeów. Gdyż idea takiej konferencji powinno być przekazanie tak szerokiej, bardzo ciekawej wiedzy o muzealnictwie warszawskim, przez starszych doświadczonych profesorów, dyrektorów, młodszy muzealnikom, którzy naprawdę bardzo są ciekawi tej problematyki. Poczuciem jest zapowiedź, że materiały z konferencji zostaną opublikowane.

Pierwszego dnia Sala Balowa nawet w 1/3 nie była wypełniona, to samo było drugiego dnia w mniejszej Sali Koncertowej. Nie dopisały również władze, zarówno państwowe jak i samorządowe; a przecież w wielu wypowiedziach poruszane były ważne dla Muzeów problemy i zagadnienia; merytoryczne i ekonomiczne. Świetnie wyraziło, to zdanie wypowiedziane przez jedną z osób prowadzących sesję: „Wielkie zbiory bez przestrzeni i wielkie przestrzenie bez zbiorów”.

Mamy nadzieję, że następne tak wspaniałe konferencje będą otwarte dla wszystkich zainteresowanych i staną się jeszcze jednym miejscem integrującym muzealnictwo.

Halina Czubaszek, Barbara Rogalska

Wkraczając najpierw na dziedziniec wypełniony secesyjnymi detalami architektonicznymi, a następnie do wnętrza, w których wyeksponowane zostały secesyjne obiekty zwiedzający może odczuć klimat i specyfikę minionych lat. Na pierwszym i drugim piętrze budynku prezentowana jest wystawa zatytułowana „Wnętrza secesyjne”. W listopadzie odbędzie się otwarcie całego Muzeum w ramach, którego udostępnione zostanie do zwiedzania również trzecie piętro mieszczące galerie malarstwa i rzeźby młodopolskiej oraz rzemiosła artystycznego z przełomu XIX i XX wieku. Odwiedzający Muzeum goście obejrzeć mogą obiekty, które nie były prezentowane w starej siedzibie. Poszerzenie powierzchni wystawienniczej poświęconej wyłącznie sztuce secesyjnej umożliwi, bowiem prezentację szeregu eksponatów, które dotychczas z braku miejsca musiały być przechowywane w magazynach. Obecnie Muzeum Mazowieckie w Płocku prezentować może dzięki nagromadzeniu różnorodnych obiektów o charakterze arty-

stycznym i użytkowym całe bogactwo secesji. Twórcy wystawy „Wnętrza secesyjne” – Romuald Kołodziej, Iwona Wyszatycka i pełniący rolę konsultanta Krzysztof Kornacki, tworząc ekspozycję dążyli do takiego zakomponowania wnętrza, które w pełni oddawałoby klimat minionej epoki i atmosferę mieszczańskiego domu. Zadbano nie tylko o właściwy dobór obiektów do poszczególnych pomieszczeń, ale też o takie ich rozmieszczenie, które sprawia wrażenie, iż nadal są one użytkowane przez mieszkańców secesyjnego domu. Odtworzono wygląd szeregu pokoi charakterystycznych dla mieszkania czynszowego, mianowicie jadalni, salonu, gabinetu, biblioteki, sypialni, buduaru, pokoju dziecięcego. Na stylowych meblach, pochodzących między innymi z Austrii, Francji, Niemiec, Belgii i Polski, ustawione są różnorodne sprzęty współgrające z charakterem użytkowym poszczególnych pomieszczeń. Przedmioty tak hojnie porozmieszczane w przestrzeni pokoi pozwalają zwiedzającemu zapoznać się z rytmem i charakterem życia w mieszczańskim domu z początków XX wieku. Oddają one również gust i poczucie smaku jego mieszkańców. Udostępnione w listopadzie trzecie piętro kamienicy sprawi, iż zwiedzający będzie mógł w sposób kompleksowy zapoznać się z obliczem sztuki z przełomu XIX i XX wieku.

W secesyjnej kamienicy znalazło się również miejsce dla muzealnej biblioteki, sklepiku z pamiątkami i małej kawiarenki. Na parterze obiektu mieści się obszerna sala wystaw czasowych umożliwiająca organizowanie ciekawych ekspozycji. Obecnie z niecierpliwością Muzeum czeka na wybudowanie nowego budynku, który umożliwi prezentację całości bogatej kolekcji, a także zapewni prowadzenie w szerszym zakresie działalności oświatowej. Rozbudowa pozwoli na profesjonalne przechowywanie obiektów i prezentacje bogatych zbiorów Muzeum Mazowieckiego mieszkańcom Płocka i turystom odwiedzającym nasze miasto.

Bogata i długa historia Muzeum spowodowała, iż wielokrotnej przemianie ulegał profil jego kolekcji. Zmienne koleje losu prowadziły również do zmiany obiektów, w których była ona prezentowana. Obecna siedziba stanowi wspaniałą oprawę dla secesyjnych zbiorów. Plany jej rozbudowy zapewniają zaś, iż w przyszłości znajdzie się również miejsce dla eksponowania pozostałej części muzealnych działów.

Monika Pietrzak-Siwińska

Dział Archeologii Muzeum Mazowieckiego w Płocku

Znaleziska archeologiczne należą do najwcześniej gromadzonych kolekcji w naszym Muzeum. Już, bowiem w zbiorach utworzonego w 1821 r. Muzeum Publicznego i Szkolnego Województwa Płockiego znalazły się ziemne archiwalia pochodzące z przypadkowych odkryć (np. monety wczesnośredniowieczne z Trzebusia koło Proboszczewic). Również w strukturze zbiorów reaktywowanego w 1907 r. Muzeum Towarzystwa Naukowego Płockiego znaczące miejsce zajmowały obiekty dokumentujące geologiczną

Łazienek Królewskich profesor Marek Kwiatkowski mówił o problemach i szerokich planach po objęciu nowych budynków, o rozwoju Muzeum Wychodźstwa Polskiego oraz o otwarciu Muzeum Harcerstwa Polskiego. Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego przedstawił profesor Jerzy Miziołek, a historię Zamku Królewskiego dr Wanda Wojtyńska i dr Piotr Majewski.

Bardzo ciekawy był referat o mało znanych skarbcach i muzeach kościelnych księdza Andrzeja Przekazińskiego. Przedwojenna cenna kolekcja sztuki sakralnej Archikatedry Warszawskiej, dostępna dla publiczności, spłonęła w czasie II wojny światowej, prawie wszystkie skarbcie kościelne zostały wówczas rozproszone lub zniszczone. Obecnie najcenniejsze zbiory posiada klasztor Sióstr Wizytek, Archikatedra św. Jana, kościoły: Świętego Krzyża, Św. Aleksandra, Św. Katarzyny oraz Muzeum Archidiecezji Warszawskiej. Dr Konrad Ajewski przedstawił kolekcje Krasińskich, Przeździeckich i Zamojskich, a dr Agnieszka Morawińska działalność i historię Towarzystwa Sztuk Pięknych „Zachęta”. O mało znanym szerszej publiczności warszawskiej Muzeum Akademii Sztuk Pięknych mówił dr Wojciech Włodarczyk. Na koniec pierwszego dnia sesji, wysłuchaliśmy referatu dyrektora Muzeum Wojska Polskiego Jacka Macyszyna.

Drugiego dnia obrady odbywały się w mniejszej Sali Koncertowej. Ryszard Bobrow w referacie o rzemiośle i sztuce ukazał dzieje kolekcji rzemiosła, która przechodziła nieustannie z Muzeum do Muzeum oraz omówił nieistniejące już Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Obecnie rzemiosło artystyczne eksponowane jest prawie w każdym Muzeum, działa jeszcze Muzeum Cechu Rzemiosł Precyzyjnych. Profesor Janusz Odrowąż-Pieniążek przedstawił 50-letnie dzieje obecnego Muzeum Literatury, dyrektor Państwowego Muzeum Archeologicznego dr Wojciech Brzeziński zarys dziejów muzealnictwa archeologicznego, doc. Krzysztof Jakubowski historię Muzeum Ziemi PAN, inż. Jerzy Jasiuk początki tworzenia zbiorów techniki w Muzeum, dyrektor Andrzej Stawarz o jednym z najnowszych muzeów Warszawy, Muzeum Niepodległości powołanym Rozporządzeniem MKiSz z dnia 30.01.1990 r., dyrektor Andrzej Wawrzyniak opowiedział o problemach z siedzibą stałą Muzeum Azji i Pacyfiku, którego jest twórcą, na koniec o działalności swojej placówki poinformował dyrektor Muzeum Karykatury Wojciech Chmurzyński.

Po przerwie referaty dotyczyły wizji nowych muzeów Warszawy, które obecnie realizowane, są w fazie projektów lub tylko wizji.

Profesor Maria Poprzęcka (współautor Tadeusz Zieleniewicz) przedstawiła wstępną koncepcję Muzeum Sztuki Nowoczesnej, które zlokalizowane ma być przed PKiN, ogłoszony jest już międzynarodowy konkurs, planowane otwarcie na maj 2010 roku.

Dyrektor Jan Ołdakowski w prezentacji multimedialnej zaprezentował Muzeum Powstania Warszawskiego, które jest jednym z najnowocze-

Podziękowania:

Paniom Barbarze Rogalskiej, Izabeli Wichrowskiej i Panu Radosławowi Adamskiemu z Muzeum Drukarstwa za cierpliwość i zaangażowanie przy redagowaniu naszych „Komunikatów” (wydano 11. numer „Komunikatów”) oraz materiałów z sympozjum w Pułtusku.

Od 21 października 2005 do 10 lutego 2006 do Oddziału Mazowieckiego SMP zapisało się 19 osób, a 1 została wykreślona. Stan na dzień 10 lutego br. wynosi 267 osób.

Sekretarz OM SMP - Elżbieta Lewczuk

„200 lat muzealnictwa warszawskiego. Dzieje i perspektywy”

W dniach 16 i 17 listopada 2005 roku odbyła się na Zamku Królewskim w Warszawie sesja naukowa „200 lat muzealnictwa warszawskiego”. Sesja trwała dwa dni, od rana, z godzinną przerwą obiadową, do wieczora.

Zamierzeniem sesji było: „Przypominając odległe w czasie wydarzenia – sesja zamkowa, głosami referentów i dyskutantów, chce prześledzić szczeble rozwoju, inicjatywy i osiągnięcia warszawskiego muzealnictwa; zilustrować kondycję i najważniejsze problemy współczesności, a w rekapitulacji – naszkicować także perspektywy rozwojowe ważnego dla tożsamości miasta wątku życia kulturalnego” (cytat z: „Informacja dla prasy”)

Pierwszego dnia uczestnicy zgromadzili się na Sali Balowej, a drugiego na Sali Koncertowej. Sesję otworzył dyrektor Zamku Królewskiego – profesor dr Andrzej Rottermund. W pierwszym dniu wygłoszono 3 referaty generalne: prof. Krzysztof Pomian „Winckelmann polski”, prof. Andrzej Rottermund „Muzealnictwo warszawskie. Próba charakterystyki”, dr Anna Drexlerowa „Muzea, wystawy i ich publiczność” oraz 12 referatów dotyczących muzeów Warszawy. Większość z nich omawiała historię muzealnictwa europejskiego, jego kolekcjonerskie początki, przekształcenie tych inicjatyw w placówki muzealne dostępne dla publiczności, początki muzealnictwa warszawskiego, losy zbiorów podczas wojny, nacjonalizację kolekcji prywatnych i obecne skutki prawne związane z procesami sądowymi ze spadkobiercami, żądającymi ich zwrotu. W referatach omówiono, często z prezentacją multimedialną, dzieje poszczególnych muzeów. Dyrektor Dorota Folga - Januszewska w prezentacji multimedialnej pokazała historię Muzeum Narodowego, którego załącznikiem było Muzeum Sztuk Pięknych, a później dało początek wielu samodzielnych muzeom. Dyrektor Andrzej Sołtan zreferował dzieje Muzeum Historycznego, które wywodzi się z przedwojennego Oddziału Muzeum Narodowego, a z niego z kolei wyłoniły się: Muzeum Teatralne, Karykatury i Powstania Warszawskiego. Dr Wojciech Fijałkowski zapoznał słuchaczy z najstarszą warszawską kolekcją Potockich, jej losami związanymi z Pałacem w Wilanowie, a obecny dyrektor Paweł Jaskanis o współczesnych planach rozwoju rezydencji wilanowskiej. Dyrektor

i archeologiczną przeszłość północnego Mazowsza. Pochodziły one przede wszystkim z darów społeczeństwa. Wysoka ranga kolekcji archeologicznej utrzymała się w okresie międzywojennym, gdy opiekę nad nią sprawował geograf Kazimierz Gelinek (1882-1969). Lata II wojny światowej przyniosły dotkliwe spustoszenia w zasobach Muzeum. Wiele zabytków wykopaliskowych uległo zniszczeniu, zaś ocalałe materiały zostały w większości pozabawione metryczek i przemieszane.

W 1963 r. w Dziale Archeologii MMP zatrudniono, po raz pierwszy w dziejach Muzeum, dyplomowanego archeologa. W ciągu minionych czterdziestu lat pracujący w Muzeum Mazowieckim badacze zrealizowali systematyczne badania wykopaliskowe na kilkunastu stanowiskach archeologicznych na terenie powiatów plockiego, sierpeckiego i płońskiego, dokonali także wielu interwencji konserwatorskich na stanowiskach zagrożonych oraz prowadzili poszukiwania powierzchniowe. Ta aktywność terenowa nie mogła pozostać bez wpływu na jakość merytoryczną pozyskiwanych materiałów. Obecnie zbiory archeologiczne naszego Muzeum liczą ok. 6000 zabytków. Choć nadal niemalą część stanowią znaleziska z dawnych rozkopywań amatorskich i przypadkowych odkryć, to jednak coraz większy udział mają materiały pochodzące z badań profesjonalnych. Do najbardziej wartościowych należą zespoły pozyskane podczas badań cmentarzyska ciałopalnego z okresów późno-lateńskiego i rzymskiego w Dzierżąni Nowej, pow. płoński oraz wczesnośredniowiecznych nekropoli szkieletowych w Płocku-Podolszycach, Robertowie, Podgórzu-Parcelach i Małachowie, pow. plocki. Na uwagę zasługuje też obfity zbiór zabytków krzemiennych ze schyłkowego paleolitu i mezolitu. Wszystkie obiekty mają karty katalogu naukowego.

Obecnie, po opuszczeniu Zamku Księżąt Mazowieckich, siedzibą Działu Archeologii MMP jest zabytkowy spichlerz przy ul. Kazimierza Wielkiego 11b. Zabytki archeologiczne są w nim udostępniane w formie wystaw czasowych i lekcji muzealnych. Jednakże już w niedalekiej przyszłości zbiory archeologiczne znajdą się w rozbudowanej części Muzeum Mazowieckiego przy ul. Tumskiej. Planuje się tam urządzenie stałej ekspozycji obrazującej historię Płocka od pradziejów do czasów nam współczesnych. Obiekty archeologiczne będą prezentowane na 1. piętrze Muzeum, w ramach wystaw „Pradzieje Mazowsza plockiego” oraz „X wieków Płocka”, na powierzchni ok. 350m². W ciągu najbliższego roku archeolodzy zatrudnieni w Muzeum przygotowują scenariusz stałej ekspozycji archeologicznej. W roku 2007 nastąpi przeprowadzka działu do nowej siedziby oraz oddanie nowej ekspozycji historycznej dla zwiedzających.

Tomasz Kordala

Zbiory Gabinetu Numizmatycznego

Historia zbiorów numizmatycznych Muzeum sięga 1 poł. XIX w. Od początku działalności Muzeum w dziale starożytnictwa gromadzono także numizmaty, które pochodziły przede wszystkim z darów społeczeństwa i z badań archeologicznych. Zbiory numizmatyczne, podobnie jak Muzeum, przechodziły zmienne koleje losu.

W 1969 r. został utworzony jako oddzielny dział Gabinet Numizmatyczny, który nieprzerwanie działa do dnia dzisiejszego powiększając, opracowując i upowszechniając kolekcje numizmatyczne. Aktualnie w Gabinetecie Numizmatycznym znajduje się ogółem 35659 obiektów: monety (starożytne, polskie, krajów ościennych i inne), pieniądz papierowy, medale, medaliony, plakiety). Najliczniejszą grupę stanowią monety polskie od piastowskich do współczesnych. Należy również wymienić kilkanaście skarbów (od wczesnośredniowiecznych do nowożytnych), które stanowią bardzo interesujący materiał do badań naukowych.

W zbiorach medalierskich dominują medale polskie i z Polską związane, ich trzonem jest dawna kolekcja wybitnych kolekcjonerów Gustawa i Józefa Zielińskich, działających w XIX w. W latach 80. podjęto ciekawą inicjatywę stworzenia nowego zespołu obiektów (medaliony i plakiety), do dnia dzisiejszego udało się zgromadzić znaczącą kolekcję.

O cenne i rzadkie numizmaty wzbogacił się także zbiór pieniądza papierowego, obejmujący banknoty głównie polskie (od 1794 roku do współczesnych).

W najbliższej przyszłości Gabinet Numizmatyczny będzie miał możliwość zorganizowania stałej wystawy, na której zostanie zaprezentowana historia pieniądza Polski i terenów z nią związanych, dzieje sztuki medalierskiej w Polsce, a także kolekcja medali i plaket secesyjnych. Fragment ekspozycji będzie poświęcony twórczości medalierskiej wybitnego rzeźbiarza pochodzącego z Płocka – Władysława Gruberskiego (1873-1933).

Elżbieta Jędrysek-Migdalska, Grażyna Tryka

Dział Sztuki

Dział Sztuki Muzeum Mazowieckiego w Płocku kształtował się wraz z rozwojem Muzeum. Początki kształtowania się struktury działowej Muzeum sięgają 1821 roku, kiedy to z inicjatywy Towarzystwa Naukowego Płockiego połączono zbiory Szkoły Wojewódzkiej i powołano Muzeum Publiczne i Szkolne Województwa Płockiego. Realizowano wówczas główny cel Towarzystwa Naukowego: zebranie i dokładne opisanie obrazu województwa płockiego. Podstawową działalność Muzeum stanowiły badania archeologiczne. Istniejący wówczas Dział Starożytności pozyskiwał zabytki archeologiczne i numizmaty, rozwijały się gabinety pomocy szkolnych, zwłaszcza Dział Historii Naturalnej. W 1836 roku Muzeum istniało jako samodzielna instytucja oświatowa działająca po powstaniu listopadowym

Współpraca z organizacjami pozarządowymi:

14 grudnia br. na zebraniu Zarządu OM SMP wszyscy obecni członkowie podpisali apel TONZ-u i Zespół Opiekunów Dziedzictwa Kulturowego Warszawy - ZOK w sprawie zabudowy części Śródmieścia. Trwa proceder pozyskiwania przez prywatnych inwestorów kamienic w historycznej części Śródmieścia (Al. Jerozolimskie 63, 51, 67) oraz prowadzone są tam działania zmierzające do rychłego zniszczenia, a w rezultacie zburzenia tych kamienic. Apel TONZ do OM SMP dotyczył wstrzymania prywatnych inwestorów w ich zapędzie niszczenia i ochrony historycznego Śródmieścia. Prośba ta została podpisana w dwóch kopiach do Prezydenta Kaczyńskiego i do Urzędu Miasta.

Współpraca z samorządami terenowymi:

- Pan Marek Zalewski z PMA zwrócił się do OM SMP o współudział w organizowaniu dwóch wystaw: „Archiwum fotograficzne miasta Supraśl” i „Archiwum fotograficzne miasta Wasilków”, nad którymi patronat objąć ma starostwo powiatowe oraz burmistrzowie tych miast.

Współpraca z Urzędem Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego:

Plany na 2006 r.

- zabezpieczenie środków finansowych na drugie wydanie przewodnika „Muzea na Mazowszu”
- zabezpieczenie środków finansowych na kolejną sesję muzealną w Pułtusku „Szlaki turystyczne Mazowsza” i towarzyszące im wydawnictwa.

Plany działalności OM SMP na 2006 r.

- wydanie materiałów z symposium muzealniczego w Pułtusku – maj 2006 rok
- opracowanie projektu i szaty graficznej do cyklu wydawnictw „Szlaki turystyczne Mazowsza” (śladami pisarzy, śladami powstań narodowych, etnografia itp... - czekamy na propozycje i zapraszamy do współpracy autorów). Koordynacją programu zajęli się panowie Janusz Królik i Roman Kochanowicz.
- organizowanie kolejnej sesji muzealnej we współpracy z Wyższą Szkołą Humanistyczną w Pułtusku pod roboczym tytułem „Szlaki turystyczne Mazowsza”
- wystąpienie o zabezpieczenie środków finansowych na wydanie tych folderów do Sejmiku Województwa Mazowieckiego oraz o dotację z odpowiedniego programu MK.

Planowane imprezy i wyjazdy:

- 22-28 kwietnia 2006 r. wyjazd do Pragi i na Zamki Czeskie
- wrzesień 2006 r. objazd po Krymie w dwóch grupach.
- 27/28 maja br. Dzień Muzealnika w Opinogórze, na który planujemy zaprosić Oddział Podlaski i Oddział Świętokrzyski, u których gościliśmy w ubiegłym roku.

Jeszcze tylko krótka wizyta w XIX-wiecznym Ratuszu, w samym centrum Sierpca, gdzie oglądamy wystawę o Indianach Ameryki Północnej i Południowej i kolejna udana wyprawa za nami. W dobrych humorach, syci wrażeń wracamy do Warszawy, a obwoził nas po Mazowszu, jak zawsze pewnie i bezpiecznie kierowca Pan Marcin. W autobusie gromkie oklaski i okrzyki wyrażały nasze zadowolenie i podziękowania dla niestrudzonych organizatorów, czyli dla Pani Prezes i dla Reginy.

Do zobaczenia, zatem w przyszłym roku na kolejnych objazdach szlakami Mazowsza i nie tylko!!

Barbara Grzymska

Z ŻYCIA ODDZIAŁU

Działalność OM SMP od 11 listopada 2005 do 20 lutego 2006 r.

W okresie sprawozdawczym odbyły się dwa otwarte zebrania Zarządu OM SMP i Komisji Rewizyjnej (14 grudnia 2005 r. i 10 lutego 2006 r. w Państwowym Muzeum Archeologicznym).

Na zebraniu Zarządu 10 lutego br. wyznaczono datę Walnego Zjazdu OM SMP na 10 kwietnia br. w Muzeum Sportu i Turystyki.

W odpowiedzi na apel pracowników Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie Zarząd OM SMP w grudniu wystosował pisma do Ministra Obrony Narodowej Radka Sikorskiego oraz do wiadomości Jacka Macyszyna Dyrektora MWP w sprawie tragicznej sytuacji tej placówki. Zaapelowaliśmy do zwierzchników o podwyżki płac dla pracowników Muzeum, których uposażenie jest rażąco niskie oraz przypomnieliśmy resortowi o istnieniu Muzeum i jego misji. W odpowiedzi dostaliśmy pismo od pana Aleksandra Szczygła z MON, iż pracownicy MWP od 1 stycznia br. dostaną podwyżki płac średnio o 13 %. Obiecał również dalszą poprawę sytuacji Muzeum w tym pozabudżetową.

Współpraca z muzeami:

- 25 listopada Muzeum Mazowieckie w Płocku zaprosiło nas na otwarcie Muzeum w nowej siedzibie
- Muzeum Ludowych Instrumentów Muzycznych zaprosiło nas na otwarcie wystawy „Powstanie Styczniowe – Powstanie Narodowe. Epizod Szydłowiecki” oraz na „Koncert Noworoczny” na Zamku.
- Muzeum Niepodległości zaprosiło nas na oprowadzanie po wystawie „Precz z caratem”
- Państwowe Muzeum Archeologiczne zaprasza nas do 13 marca na wystawę „Jan Nepomucen: święty Europy Środkowej”.
- Muzeum Narodowe w Warszawie zaprosiło nas 13 marca na oprowadzanie po wystawie „Józef Pankiewicz”
- Muzeum Romantyzmu w Opinogórze zaprasza nas na Dzień Muzealnika (prawdopodobnie w terminie 27 – 28 maja)

w Królestwie Polskim. Opiekę nad zbiorami sprawowali trzej nauczyciele Szkoły Wojewódzkiej: P. Kukliński, P. Szostakowski i N. Okulicki, oni to właśnie pomimo likwidacji Towarzystwa, chronili zbiory muzealne, a nawet powiększali je w drodze zakupów¹. Towarzystwo Naukowe i Muzeum zostały reaktywowane dopiero w 1907 roku. Zaczątek stanowiły zbiory szkolne kompletowane przez Towarzystwo Higieniczne w Płocku z inicjatywy dr Aleksandra Macieszy. Były to pomoce naukowe: mikroskop, tablice poglądowe, okazy roślin, owadów, zwierząt². Zbiory muzealne dość szybko rozrastały się dzięki ofiarności społeczeństwa. Z zebranych obiektów w roku 1912 w dwóch pokojach na parterze budynku przy pl. Narutowicza 8 otwarto pierwszą wystawę, na którą złożyło się 780 eksponatów z zakresu paleontologii, mineralogii, geologii, przyrody, archeologii, numizmatyki, historii, rzemiosła artystycznego i etnografii. W latach 1909-1932 istniał Dział Historyczno-Kulturalny prowadzony przez Halinę Rutką, w którym gromadzone meble, obrazy, szkła (m.in. Korzec, Baranówka, Nieborów), numizmaty, pamiątki historyczne. Po śmierci H. Rutkiej dział prowadziła Halina Jankowska. W grudniu 1939 roku Muzeum i Towarzystwo Naukowe zostały przejęte przez władze okupacyjne, a zbiory uległy rozproszeniu i częściowemu zniszczeniu. Wiosną 1945 roku „odbudowa” Muzeum przebiegała pod względem organizacyjnym w dwóch działach: Zabytkowym i Przyrodniczo-Ludoznawczym. Opiekę nad pierwszym z nich sprawował Bolesław Jędrzejewski. Zbiory muzealne powiększały się dzięki życzliwości władz, środowiska naukowego i osób prywatnych. Starostwo i Urząd likwidacyjny przekazały wówczas do Muzeum eksponaty Sztuki Dalekiego Wschodu: lampy, meble, obrazy.

W grudniu 1949 roku nastąpiło oddzielenie Muzeum i częściowe przejęcie zbiorów od Towarzystwa Naukowego. Koncepcja zbiorów Muzeum kształtowała się w latach sześćdziesiątych XX wieku i przewidywała gromadzenie wszelkich eksponatów i muzealiów związanych z dziejami Mazowsza oraz kompleksowe gromadzenie sztuki secesyjnej od 1967 roku. Utworzono wówczas Dział Sztuki i Historii gromadzący zbiory z zakresu rzemiosła artystycznego, sztuki polskiej i obcej, dawnej i współczesnej ze szczególnym uwzględnieniem sztuki secesyjnej numizmatyki i sfragistyki oraz dokumenty i pamiątki historyczne, szczególnie dotyczące historii Mazowsza i Płocka, oraz militaria.

¹ W. Rolbiecki, Towarzystwo Naukowe przy Szkole Wojewódzkiej Płockiej (1820-1830), Wrocław-Warszawa-Kraków 1969, s. 209.

² W. Nowakowska, Towarzystwo Naukowe a młodzież. [w:] Towarzystwo Naukowe Płockie 1820-1830, 1907-1957. Szkice i materiały. Płock 1957.

Obecnie w zbiorach Działu Sztuki znajduje się:

- kolekcja sztuki secesyjnej tworzona według specjalizacji: malarstwo, grafika, rzeźba, metal, szkło, ceramika, meble, tkanina, strój i akcesoria mody, biżuteria oraz inne przedmioty z epoki użytku codziennego, plakaty secesyjne oraz reminiscencje secesji – sztuka współczesna (malarstwo, grafika, biżuteria, tkanina, szkło, witraże, lampy, ceramika);
- zespół malarstwa dawnego z XVI-XIX w.;
- grafika polska i obca z XVII-XIX w.;
- szkło i ceramika polska z XVIII i XIX w.;
- meble z XVII – XIX w.;
- sztuka Dalekiego Wschodu, malarstwo, rzeźba, ceramika, rzemiosło artystyczne;
- srebra firm warszawskich XVIII – XX w.;
- sztuka artystów związanych z Płockiem i regionem (malarstwo, grafika, rzeźba);
- polskie malarstwo okresu międzywojennego;
- malarstwo po 1945 roku z zespołem o tematyce płockiej, mazowieckiej (dokumentacja poplenerowa).

Na przestrzeni lat w sumie zgromadzono w Dziale Sztuki około 14500 obiektów, z czego ponad 5500 to obiekty secesyjne, 601 neosecesja. W kontekście gromadzenia zbiorów tworzona jest również kolekcja sztuki Art Deco.

Agnieszka Liberek

Dział Etnografii

Dział Etnografii Muzeum Mazowieckiego w Płocku od 1993 r. mieści się w XVIII-wiecz. spichlerzu nad Wisłą przy ulicy Kazimierza Wielkiego 11b. Jednak historia działu – wyodrębnionego w strukturze Muzeum – sięga 1967 r. Placówka zyskała wtedy rangę Muzeum okręgowego i swoim zasięgiem działań objęła obszar ówczesnego województwa warszawskiego. W praktyce dawało to etnografom możliwość ogarnięcia zainteresowaniem wszystkich regionów historycznego Mazowsza, spełniła się, więc idea, która od dawna przyświecała działaczom Towarzystwa Naukowego Płockiego. I nie pozostało to bez znaczenia dla dzisiejszego stanu i specyfiki gromadzonych od początku istnienia Muzeum zbiorów etnograficznych, wśród których znalazły się zabytki kultury materialnej z regionów tj. gąbińsko-sannicki, łowicki, rawski, kobieński i kurpiowski (Puszcza Biała i Puszcza Zielona) oraz kolekcja sztuki ludowej najliczniej reprezentowana przez rzeźbę.

Zbiory etnograficzne prezentowane są w spichlerzu na wystawach czasowych organizowanych przez pracowników działu oraz udostępniane innym placówkom muzealnym czy kulturalnym, które zwracają się z prośbą o wypożyczenia. W przyszłości na jednym z pięter w spichlerzu ma powstać stała ekspozycja prezentująca specyfikę poszczególnych regionów historycznego Mazowsza.

mów fabularnych, w tym m.in. do tych najsłynniejszych jak „Ogniem i mieczem” w reżyserii Jerzego Hoffmana czy „Pan Tadeusz” Andrzeja Wajdy. Z bogatego programu zagospodarowania skansenu zrealizowano już tzw. rzędówkę, typ wsi charakterystyczną dla tej części Mazowsza, z zabudową po jednej stronie drogi i polami z drugiej. Przeniesiono tu obiekty z różnych miejscowości Mazowsza i wier-

nie odtworzono układ przestrzenny poszczególnych zagród, wzorując się na dawniej istniejących gospodarstwach. Z wielką starannością odtwarzana jest również roślinność pod okiem m.in. specjalistów ze SGGW z Warszawy. Sadzone są drzewa najczęściej występujące na terenach wiejskich, obok chałup zakładane są ogródki kwiatowe z tradycyjną roślinnością, w warzywnikach, sadach i na polach uprawiane są warzywa, owoce i zboża.

Aby stworzyć wrażenie, że jest to miejsce zamieszkałe hodowane są zwierzęta, m.in. kury, gęsi, kozy i owce, ale przede wszystkim konie. Przejazdki konne to jedna z wielu atrakcji oferowanych zwiedzającym. W takiej scenerii prezentowane są zwyczaje związane z tradycyjnymi świętami, a wystrój wewnątrz zmienia się w za-

leżności od pory roku i kalendarza. Imprez najróżniejszych jest, co nie miara. Pokazywane jest tradycyjne rzemiosło wiejskie, m.in. pokazy tkania, haftu, plecionkarstwo czy wikliniarstwo, a także różne zajęcia gospodarskie, jak np. wypiek chleba, wyrób masła, miodobranie czy kiszenie kapusty. Odbywa się wiele imprez dla dzieci, m.in. powitanie wiosny czy dzień dziecka. Trudno wymienić wszystkie propozycje. Możemy tylko żałować, że odwiedzamy skansen późną jesienią i nie możemy w pełni skorzystać z tak bogatego i atrakcyjnego programu. Ale już zajeżdżają wozy i wiozą nas przez pola do wsi, gdzie pod wodzą przewodników, podzieleni na grupy, odwiedzamy kolejne gospodarstwa.

Powrót już na własnych nogach, a droga wiedzie nieodwołalnie do karczmy, gdzie czeka na nas gorąca strawa, wspaniałe bochny chleba, smalec i ogórki, no i „Jankówka” na rozgrzewkę.

su, prace inspirowane tematyką ludową w sali tzw. huculskiej oraz dzieła Bolesława Biegasa. Na trzecim piętrze pokazane jest szkło i ceramika secesyjna eksponowana w specjalnie zaprojektowanych nowoczesnych gablotach. Sycimy oko sztuką secesyjną, ale zaglądając do kolejnych sal, chcąc nie chcąc przechodzimy przez łączący je balkon, a z balkonu zerkamy na dół, gdzie trwały przygotowania do wspólnej biesiady. Stoły powoli zapełniały się jadłem wszelakim, którego zapachy drażniły nasze wyposzczone podniebienia.

Na parterze zaglądamy jeszcze do sali przeznaczonej na wystawy czasowe, gdzie trwały przygotowania do otwarcia pokazu polskiego plakatu art-deco ze zbiorów lwowskich i już gospodarze zapraszają wszystkich do stołów. Przemówienia, toasty, gratulacje i podziękowania dopiero po chwili, bo wspaniałomyślnie dane nam jest najpierw zjeść tak długo wyczekiwany posiłek. Zakończył się dla kolegów z Płocka okres ciężkiej pracy, ale mogą z satysfakcją i dumą patrzeć na jej efekty. Okazało się po raz kolejny, że sprawdza się powiedzenie o apetycie rosnącym w miarę jedzenia. Pan Dyrektor Sobieraj poinformował, że są już kolejne pomysły i plany rozbudowy. Ten nowoczesny obiekt, który powstał w miejsce zrujnowanej kamienicy nie rozwiązał wszystkich problemów. Na prezentację czeka wiele obiektów, które nadal pozostają zamknięte w magazynach. Trzymamy kciuki, aby wszystko udało się doprowadzić do szczęśliwego finału.

Kończy się długi i pełen wrażeń dzień. Na zasłużony odpoczynek jedziemy do zajazdu „Mazowsze” do Soczewki, miejscowości letniskowej chętnie odwiedzanej przez mieszkańców Płocka, położonej kilka kilometrów od miasta. Nazajutrz, w mglisty i chłodny niedzielny poranek niektórzy z nas szukali wspomnień letnich dni na spacerach nad brzegami pobliskiego jeziora. Po śniadaniu wyruszamy do Sierpca, do Muzeum Wsi Mazowieckiej.

Powitani zostaliśmy w skansenie bardzo serdeczne i gościnne. Na dobry początek kawa, herbata i ciasteczka. Zanim ruszymy w teren Pan Dyrektor Jan Rzeszotarski wraz z Panią Joanną Szewczykowską zapraszają wszystkich do sali wykładowo-kinowej, gdzie prezentują nowoczesną audiowizualną wizytówkę Muzeum. Wersja na płycie CD ma być już za tydzień dołączona do niedzielnego wydania „Życia Warszawy”. Jak słusznie zauważył Pan Dyrektor, dobrze jest najpierw zapoznać się z podstawowymi wiadomościami o zwiedzonym miejscu, zwłaszcza, gdy mamy do czynienia z tak dużym terenem, wieloma obiektami i na tak szeroką skalę prowadzoną działalnością muzealną. A jest się, czym pochwalić, bo skansen to wbrew pozorom miejsce żywe, czynne przez cały rok, gdzie dzieje się, o dzieje się wiele. Teren Muzeum obejmuje powierzchnię kilkudziesięciu hektarów, a na nim malownicza dolina z wijącą się rzeką Sierpienicą, ale także szeroko rozpościera się tak typowa dla Mazowsza równina. Walory krajobrazu dawno już odkryli filmowcy. W skansenie kręcono zdjęcia do kilku kilku fil-

W związku z przygotowywanymi wystawami wyjeżdżamy na badania terenowe, w czasie, których poza prowadzonymi wywiadami, dokumentujemy (w postaci fotografii i filmów) zmiany zachodzące w szeroko pojętym krajobrazie kulturowym oraz penetrujemy teren pod kątem zakupów przedmiotów cennych i dopasowanych do profilu istniejących już w dziale etnografii kolekcji.

Prowadzimy edukację muzealną (lekcje, prelekcje, wykłady, warsztaty) zarówno w spichlerzu, jak i poza nim, tj. w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach i bibliotekach. Tematyka zajęć związana jest z bieżącymi wystawami, obrzędowością doroczną, a także wiedzą o regionie. Zróżnicowana oferta edukacyjna skierowana jest do różnych grup, począwszy od dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym przez młodzież gimnazjalną, ponad-gimnazjalną po studentów i nauczycieli. Z zajęć korzystają również podopieczni ośrodka opiekuńczo-wychowawczego oraz pacjenci całodobowych i dziennych oddziałów psychiatrycznych.

Współpracujemy z różnymi instytucjami szkolnymi, naukowymi i kulturalnymi. W ramach europejskiego projektu „Szkoła Marzeń” w III Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Dąbrowskiej w Płocku prowadzimy Koło Etnologiczne, w czasie, którego przygotowujemy młodzież licealną m.in. do wakacyjnego obozu naukowego w Kucharach koło Drobin, gdzie odbędą się badania na temat stosunku miejscowej ludności do ośrodka buddyzmu tybetańskiego. Z Instytutem Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego podjęliśmy wspólne działania celem opracowania i weryfikacji istniejących już badań nad osadnictwem nadwiślańskim. Urządzając w spichlerzu koncert, którego wykonawcami byli artyści z Syberii, wzięliśmy udział we współorganizowaniu wraz z Muzeum Opowiadaczy Historii w Konstancinie-Jeziornej I Festiwalu Nieuchwytnego Dziedzictwa Kulturowego na Mazowszu.

Udzielając wywiadów nie tylko mediom lokalnym (prasie, radiu, telewizji), ale i występując w mediach publicznych upowszechniamy naszą działalność i prezentujemy często zapomniane już treści kulturowe.

Obecnie w Dziale Etnografii pracują 3 osoby: etnologzy – Magdalena Lica-Kaczan i Grzegorz Piaskowski oraz dokumentalistka – Barbara Wałęsa.

Magdalena Lica-Kaczan

Dział Historii

Dział Historii - jako samodzielna jednostka organizacyjna - funkcjonuje w strukturze Muzeum Mazowieckiego w Płocku od 1975 roku. Nakreślony w chwili utworzenia działu program pracy merytorycznej zakładał, że zarówno koncepcja gromadzenia zbiorów, jak też profil podejmowanych problemów badawczych i działań wystawienniczych będzie koncentrować się wokół zagadnień regionalnych. Ten kierunek aktywności wciąż pozostaje dominującym.

Zgodnie z postanowieniami Statutu MMP, od początku swego istnienia dział zajmuje się gromadzeniem eksponatów ilustrujących przeszłość Mazowsza Płockiego ze szczególnym uwzględnieniem zabytków o proweniencji płockiej, głównie dziewiętnasto- i dwudziestowiecznej. Jednakże w jego zasobach znajdują się także muzealia legitymujące się starszą metryką i szerszym kontekstem terytorialnym. Trzon zbiorów tworzą różnego typu archiwalia: rodzinne, organizacji, stowarzyszeń, instytucji, urzędów i zakładów pracy, które dokumentują dzieje Płocka i losy jego mieszkańców. Równie interesującą grupę, zasobną pod względem ilości i walorów merytorycznych, stanowią kolekcje: dawnych pocztówek, biżuterii patriotycznej z XIX i XX wieku, militariów, masoników z okresu XIX i 2 poł. XX w., a także: kartograficzna, sfragistyczna i fotograficzna.

Na przestrzeni minionych lat historycy zatrudnieni w MMP uczestniczyli w realizacji wielu wystaw czasowych i stałych, które można było zwiedzać w byłej siedzibie – Zamku Książąt Mazowieckich. Przy ich udziale przygotowana została w 1973 r. ekspozycja stała zatytułowana „X wieków Mazowsza”. W 1987 r. Dział Historii przedstawił nową prezentację przeszłości regionu, opatrzoną tytułem „Z dziejów Mazowsza Płockiego”, która po modyfikacjach dokonanych w 1996 r. udostępniana była zwiedzającym do końca 2004 r.

Aktualnie, z uwagi na sytuację lokalową instytucji, zbiory historyczno-artystyczne pozostają w magazynach, a pracownicy działu historii koncentrują swe wysiłki na pracach bieżących oraz działaniach zmierzających do przygotowania scenariusza nowej wystawy regionalnej. Będzie ona mogła zaistnieć po rozbudowie obecnej siedziby Muzeum.

Barbara Rydzewska

Dział Edukacji i Promocji

Dział Edukacji i Promocji swą nową nazwę uzyskał wraz z przenosinami Muzeum Mazowieckiego w Płocku do nowej siedziby. Dotychczas określany był jako Dział Upowszechniania. Do zadań tej jednostki organizacyjnej Muzeum należy, zgodnie z jej nazwą, prowadzenie działalności promocyjnej oraz edukacyjnej. W ramach pierwszego zakresu obowiązków dział wykonuje liczne zadania mające na celu jak najszersze rozpropagowanie płockiego Muzeum i jego zbiorów. W dziale redagowany jest kwartalnik „Biuletyn Muzealny”, w którym umieszczane są wszystkie najważniejsze wiadomości o płockiej placówce. Pracownicy piszą także artykuły i notatki prasowe do gazet lokalnych i krajowych rozpowszechniając informacje o ekspozycji stałej i bieżącej działalności Muzeum, tj. o planowanych wystawach czasowych, koncertach, akcjach itp. Dział dba również o organizację i przebieg wszelkich imprez muzealnych.

Ponadto pracownicy działu są przewodnikami oprowadzającymi po ekspozycji zorganizowane grupy oraz indywidualnych zwiedzających.

mijany przez nas, kościół św. Bartłomieja, zbudowany przez bogate mieszczaństwo płockie w okresie rozkwitu miasta. Jedna trzecia długości budowli osunęła się wraz ze skarpą do Wisły. Świątynia zwrócona była wejściem ku Wiśle. Po katastrofie kościół zmniejszono o połowę, przeorientowano i wejście wybudowano od strony rynku.

W Spichlerzu oglądamy wystawę pod chwytliwy tytułem „Ludowe feng shui - magia w chłopskiej zagrodzie”. Intencją autorów ekspozycji było pokazanie jak moda na feng shui w nieoczekiwany sposób może ożywić nieco już zapomniane tradycje naszej kultury ludowej i pozwala życzliwiej spojrzeć na rodzime, od wieków stosowane sposoby na osvajanie rzeczywistości i odpędzanie złych mocy.

Pozostawiamy magię zagrody chłopskiej w Spichlerzu, bo przed nami zwieńczenie dzisiejszego dnia, czyli wizyta w nowej siedzibie Muzeum Mazowieckiego przy ulicy Tumskiej 8. Możemy obejrzeć jej wnętrza jeszcze przed oficjalnym otwarciem, które nastąpi w dniu 25 listopada. Wizytówką Muzeum Mazowieckiego są zbiory sztuki secesyjnej i to one znalazły miejsce w odrestaurowanej kamienicy z 1910 roku. Wchodzimy do środka i pełne zaskoczenie, bo znajdujemy się w dawnej przestrzeni podwórka-studni zamienionej na atrium z oszklonym dachem z oknami i balkonami na ścianach wewnętrznych. Nowoczesna winda i schody prowadzą nas na piętra, dokąd udajemy się pod opieką gospodarzy, uprzednio podzieleni na grupy. Adaptacja kamienicy dla potrzeb Muzeum stworzyła nową przestrzeń, która w naturalny sposób nadaje się do prezentowania wnętrz mieszkalnych. Na pierwszym i drugim piętrze pokazane są aranżacje mieszczańskich wnętrz secesyjnych przełomu XIX i XX wieku. Zaglądamy do jadalni, salonu, gabinetu pana domu i biblioteki, a także sypialni, buduaru i pokoju dziecięcego. Wnętrza wypełniają szafy, kredensy i serwantki, lampy, zegary, obrazy i dywany oraz wiele drobnych przedmiotów codziennego użytku, które powtarzają dobrze znane i powszechnie lubiane charakterystyczne dla secesji motywy dekoracyjne.

ne. Wszystko to razem przybliży nam codzienną przestrzeń ludzi sprzed ponad stu lat. W jadalni podziwiamy m.in. serwis porcelanowy według projektu Van de Velde'a i komplet sztućców Frageta, w salonie zasłony z motywem roślinnym wg. projektu Mehoffera. Równoległe oglądając można w wydzielonych salach młodopolskie malarstwo pejzażowe i rzeźbę tego kre-

nego przez Kazimierza Wielkiego, m.in. widoczną teraz w całej okazałości Wieżę Zegarową. Tuż nieopodal stoi pomnik wybitnego socjologa Ludwika Krzywickiego. Wchodzimy do siedziby Towarzystwa Naukowego Płockiego, gdzie w sali wykładowej wita nas kustosz Pani Agnieszka Ciechomska. Pokrótkę zapoznaje nas z historią Towarzystwa i działających przy nim Muzeum i Biblioteki im. Zielińskich. Jest to najstarsze z obecnie działających towarzystw naukowych w Polsce i bardzo zasłużone dla rozwoju kultury regionu płockiego i szerzej kultury polskiej. Założone w 1820 roku, za cel główny stawia sobie przede wszystkim prowadzenie badań naukowych i upowszechnianie wiedzy o Płocku i Mazowszu. Szczęśliwym zbiegiem okoliczności biblioteka i zbiory muzealne nie zostały zniszczone ani rozproszone w czasie okupacji hitlerowskiej. Według planów hitlerowców miały one wejść w skład przyszłego muzeum niemieckiego. Nie możemy obejrzeć słynnych i bogatych zbiorów Biblioteki im. Zielińskich. A znajduje się w nich m.in. spory zbiór inkunabułów i starych druków, czy jedyny w Polsce kompletny zbiór grafik Francisco Goyi z cyklu „Kaprysy”. Pozostaje nam zwiedzenie kolejnych sal Towarzystwa, gdzie ze ścian spoglądały na nas konterfekty zasłużonych jego członków i działaczy. W sali posiedzeń Zarządu zwracał uwagę renesansowy strop pokryty polichromią, a w oknach witraże z podobiznami osobistości zasłużonych dla kultury i historii Płocka, wykonane przez lokalnych artystów-plastyków. Z zainteresowaniem obejrzelismy także księgę wpisów gości założoną w 1910 roku z wpisami m.in. Piłsudskiego, Mościckiego i Broniewskiego.

Opuściliśmy dostojne progi zasłużonej placówki naukowej. Przed nami kolejny punkt bogatego programu wyprawy. Nie ma miejsca na chwilę wytchnienia. Tyle już za nami, a końca, czyli nowej siedziby Muzeum Mazowieckiego nie widać. Udajemy się na spacer ulicami Starego Miasta pod wodzą Pana Stanisława, a nasz cel to zespół XIX-wiecznych spichlerzy nieopodal skarpy wiślanej, gdzie pomieszczone są zbiory etnograficzne Muzeum Mazowieckiego. Przechodzimy obok tzw. Małachowianki. Tak popularnie zwane jest tutejsze liceum od imienia patrona, marszałka Stanisława Małachowskiego, a założone, bagatela, pod koniec XII wieku. Mieści się w budynkach dawnej kolegiaty św. Michała i kolegium pojezuickiego. Te najstarsze budynki oglądamy od strony skarpy, natomiast wejście od ulicy zdobi klasycystyczna XIX-wieczna fasada wg projektu Corazziego. Jest to niewątpliwie najstarsza szkoła średnia nieprzerwanie działająca w tym samym miejscu. Zaiste piękna to, ponad 800-letnia tradycja. Przechodząc przez staromiejski rynek rzucamy okiem na klasycystyczny ratusz, gdzie odbyła się ostatnia sesja sejmiku Królestwa Polskiego w czasie powstania listopadowego. W historii miasta Wisła kilkakrotnie zapisała się jako rzeka niezwykle groźna. Podmywana jej wodami skarpa spowodowała kilka katastrof, m.in. w XVI wieku do Wisły stoczyła się część zamku i murów obronnych. Podobny los spotkał,

Obecnie wraz z Działem Sztuki część osób prowadzących działalność edukacyjną zaangażowana jest w tworzenie tekstów do informatora o zbiorach Muzeum Mazowieckiego w Płocku.

W ramach działalności edukacyjnej realizowane są liczne lekcje muzealne obejmujące zajęcia z zakresu historii sztuki i kultury, muzealnictwa, estetyki, teorii sztuki, historii Polski, tożsamości narodowej, zagadnień regionalnych oraz kultury ludowej. W przygotowanie i prowadzenie tych zajęć włączeni są wszyscy pracownicy merytoryczni Muzeum. Dział Promocji i Edukacji w tym zakresie swej działalności oprócz realizacji określonej liczby tematów lekcyjnych (łącznie ponad trzydziestu) opracowuje corocznie informator „Muzeum – szkole”, kierowany do nauczycieli wszystkich rodzajów szkół i przedszkoli oraz przygotowuje lekcje związane z wystawami czasowymi oraz bieżącymi wydarzeniami kulturalnymi. Propozycje zajęć obejmują także warsztaty poświęcone różnym technikom plastycznym oraz ikonografii. Dział organizuje konkursy muzealne, współpracując w tym zakresie ze szkołami oraz przygotowuje program zajęć na okres ferii i wakacji. Działalność edukacyjna obejmuje ponadto współpracę z instytucjami kulturalnymi i oświatowymi działającymi na terenie Płocka.

Monika Siwińska

WYPRAWY, OBJAZDY NAUKOWE

Wycieczka do Siedlec - 5 XI 2005

W pierwszą sobotę listopada członkowie i sympatycy Mazowieckiego Oddziału Stowarzyszenia Muzealników Polskich udali się do Siedlec, aby zwiedzić znajdujące się tam placówki muzealne i poznać pracujących tam kolegów.

Zbiórka tradycyjnie miała miejsce przed Arsenalem, skąd parę minut po 8-mej autokarem rozpoczęła się nasza „wyprawa”. Dwugodzinna podróż, przy serwowanej przez miłe koleżanki - organizatorki wycieczki, kawie i herbacie, ubogaciły informacje o znajdujących się na naszej trasie i oglądanych z okien autokaru miejscowościach, zabytkach, pomnikach, wydarzeniach historycznych oraz związanymi z nimi postaciami, a także o różnorodnych lokalnych osobliwościach. Autorem tych pożytecznych i interesujących opowieści był specjalnie zaproszony na tę okazję gość - profesjonalny przewodnik pan Stanisław Łuć

W Siedlcach pierwszym etapem było Muzeum Diecezjalne. Pierwsze siedleckie Muzeum Diecezjalne istniało w latach 1918 - 1939 i zostało zlikwidowane w czasie II wojny światowej. Reaktywowano je w latach 70., a siedzibę (pierwsze piętro budynku Seminarium przy ul. Bpa. I. Świrskiego 56) przydzielono mu w 1991 roku - urządzone na nowo Muzeum udostępniono publiczności w 2004 roku.

Ze względu na warunki lokalowe placówkę tę zwiedzaliśmy w dwóch oddzielnych grupach. Gospodarzem naszym była pani mgr Dorota Pikula, kustosz tegoż Muzeum. Jej zaangażowanie emocjonalne, z jakim prezentowała nam muzealną ekspozycję i erudycyjne komentarze o poszczególnych obiektach oraz niezwykle talent narracyjny sprawiły, iż z dużą uwagą i przyjemnością słuchaliśmy prelekcji i dogłębnie zapoznaliśmy się z eksponowaną kolekcją. Jest ona bardzo różnorodna. Zawiera zbiory malarstwa m.in. obrazy religijne (wśród nich wiele ikon), portrety trumienne, wizerunki zasłużonych dla regionu duchownych i osób świeckich, rzeźby sakralne (np. jedyna zachowana na Podlasiu „Piękna madonna”), rzemiosło artystyczne, w tym wspaniałe ornaty (m.in. rzadki przykład ornatu żałobnego z motywami czaszek i szkieletów) oraz pieczęcie biskupie, monety i medale, a także wiele interesujących dokumentów pisanych ręcznie (m.in. z kancelarii króla Augusta II) i drukowanych. Ze wzruszeniem oglądaliśmy szaty liturgiczne Ojca Świętego Jana Pawła II, w których celebrował uroczystości w czasie pielgrzymki na Podlasiu. Specyfiką tego Muzeum są obiekty i dokumenty dotyczące obecności unitów w tym regionie - największe zainteresowanie wzbudziła tzw. Płaszczanica, czyli Wschodni Boży Grób z XVIII w., symboliczny wizerunek Chrystusa, wykonany na płótnie techniką malarską i haftem (nić srebrna i złota).

Głównym punktem wizyty w Muzeum Diecezjalnym był obraz El Greca „Ekstaza św. Franciszka”. Umieszczony on jest w oddzielnym pomieszczeniu w specjalnie dla niego przystosowanych warunkach klimatycznych. Pani kustosz Dorota Pikula przypomniała nam historię jego odkrycia na ziemi siedleckiej i zmagania o uznanie jako autora właśnie El Greca. Przybliżyła także postać samego artysty oraz zinterpretowała obraz na tle innych jego prac poświęconych postaci św. Franciszka, zwracając szczególną uwagę na duchowy wymiar dzieła. Po tej niezwykle interesującej prelekcji kontemplowaliśmy w ciszy to jedyne w Polsce dzieło znakomitego mistrza malarstwa.

Następnie udaliśmy się do Muzeum Regionalnego (ul. Piłsudskiego 1) mieszczącego się w gmachu dawnego ratusza. Obecnie istniejące w Siedlcach Muzeum (reaktywowane w 1967 r.) jest kontynuacją założonego w 1928 r. Muzeum Ziemi Siedleckiej. Gromadzi ono i udostępnia różnego rodzaju obiekty z zakresu etnografii, archeologii i historii oraz dzieła sztuki, specjalizując się w portrecie i pejzażu XIX i XX wieku.

Nasza przewodniczka po ekspozycjach muzealnych poświęciła nam dużo uwagi, szczegółowo udzielając odpowiedzi na interesujące nas zagadnienia. Na początek obejrzelśmy stałą wystawę poświęconą pięciowiekowej historii Siedlec. Słuchaliśmy ciekawej opowieści o kolejnych właścicielach miasta m.in. Czartoryskich i Ogińskich i ich dokonaniach dla rozwoju miasta, które na wystawie ilustrowały m.in. plany i projekty urbanistyczne. Z zainteresowaniem oglądaliśmy archiwalne zdjęcia znanych i zasłużonych

Na stosunkowo małej powierzchni zgromadzono bogate zbiory, głównie sztuki sakralnej z rejonu diecezji płockiej, ale reprezentowane są także prawie wszystkie dziedziny sztuki od malarstwa, rzeźby drewnianej, rzemiosła artystycznego, po militaria, numizmatykę i archeologię. Naszą uwagę zwróciła szczególnej urody kwadratowa szafa, niezwykle funkcjonalna, otwierana z czterech stron, a zaprojektowana specjalnie do przechowywania dużej kolekcji pasów kontuszowych i szat liturgicznych. W gablotach na środku sali gratka dla miłośników starych ksiąg rękopiśmiennych i drukowanych. Wśród pokazywanych skarbów m.in. Biblia Płocka z XII wieku i iluminowany graduał подарowany kościołowi płockiemu przez biskupa Erazma Ciołka w 1515 r. Nasz przewodnik wprowadza nas do wydzielonych sal ze szczególnie cennymi zbiorami pochodzącymi ze skarbcza katedralnego. Zgromadzone tu przedmioty liturgiczne posiadają dużą wartość historyczną i jednocześnie są przykładem wysokiego kunsztu sztuki złotniczej. Są tu bogato zdobione kamieniami szlachetnymi srebrne i pozłacane monstrancje, kielichy mszalne, naczynia liturgiczne, krzyże, pastorały, fragmenty srebrnych sukienek obrazów, relikwiarze, w tym unikalna herma św. Zygmunta ofiarowana katedrze płockiej przez Kazimierza Wielkiego.

Wychodzimy z Muzeum i zaledwie kilka kroków dzieli nas od katedry, najokazalszego zabytku Płocka. Wchodzimy do jej wnętrza. Panuje tu półmrok. Trudno dojrzeć rzeźby, obrazy, bogate polichromie i inne szczegóły wystroju świątyni, ale dzięki temu możemy bez trudu przenieść się w „mroki” historii Polski. Wzniesiona została w połowie XII w. z inicjatywy znanego już nam biskupa płockiego Aleksandra z Malonne. Kilkakrotnie przebudowywana, a ostatnia wielka przebudowa w stylu neogotyckim miała miejsce na początku XX wieku i przeprowadzona została przez architekta Stefana Szyllera. Za ledwie sto lat wcześniej, na początku XIX wieku, w katedrze urządzono kaplicę królewską, gdzie umieszczono sarkofag z czarnego marmuru ze szczątkami królów Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego. Królowie ci nie chcieli przenosić się do Krakowa, upodobali sobie Płock i wybrali to miasto na siedzibę królewską. Ciekawa opowieść wiąże się z drzwiami głównymi katedry, tzw. Drzwiami Płockimi. Zamówione przez biskupa Aleksandra w XII wieku dla budującej się katedry, nigdy do niej nie trafiły, prawdopodobnie z powodu trudności finansowych zamawiającego. Oryginalne drzwi znajdują się od XV wieku w soborze w Nowogrodzie Wielkim, a w katedrze płockiej od 1981 roku umieszczono wierną kopię wrót średniowiecznych.

Kolejny punkt dzisiejszego programu to wizyta w Towarzystwie Naukowym Płockim. Ale zanim do niego dotrzemy, po drodze krótki spacer aleją wzdłuż skarpy wiślanej, skąd rozpościera się rozległy widok na dolinę Wisły. Dopiero w tym miejscu widać jak wysoko położona jest najstarsza część miasta. Mijamy pozostałości murów obronnych zamku wystawio-

Czerwińsk to sanktuarium maryjne, ośrodek kultu Matki Boskiej na Mazowszu. Obraz Matki Boskiej Czerwińskiej namalowano w XVII wieku, a zdobi go bogata sukienka, całość umieszczona na purpurowym tle z wotami słońca i księżycy. Mogliśmy pokłonić się Obrazowi, bo dane nam było go oglądać w całej krasie po odsłonięciu zasuw.

Przechodzimy do pomieszczeń klasztornych, gdzie oglądamy rozmieszczone w gablotach po obu stronach korytarza zbiory Muzeum Misyjnego. Salezianie w swej działalności misyjnej pracują na wszystkich kontynentach, zajmując się prowadzeniem szkół i opieką nad młodzieżą. Przywiezione z misji salezjańskich pamiątki to raj dla etnografów i miłośników egzotyki. Udaje nam się też na moment zajrzeć do kaplicy seminaryjnej, niegdyś refektarza klasztornego, z zachowanym gotyckim sklepieniem pokrytym renesansową polichromią.

Powoli żegnamy Czerwińsk. Jest jeszcze krótka chwila, aby rozejrzeć się po okolicy. Słońce coraz śmieiej prześwieca zza ciężkich jesiennych chmur. Z tarasu przy zabudowaniach klasztornych, poprzez zaśnieżone gałęzie drzew parku poniżej, rozciąga się widok na szeroko w tym miejscu płynącą Wisłę. Czas jechać dalej. Przed nami kolejny stary nadwiślański gród, a jednocześnie główny cel pierwszego dnia wyjazdu - Płock.

Miasto tak niedawno było kojarzone z Petrochemią Płocką, sztandarową inwestycją okresu PRL-u i z urodzonym tu poetą rewolucyjnym Władysławem Broniewskim. Tymczasem inwestycja wrosła w pejzaż miasta i tu znajduje się obecnie stolica przemysłu chemicznego w Polsce, a Broniewski obronił swoją pozycję w dziejach poezji polskiej. Ale przecież Płock to przede wszystkim jedno z najstarszych miast w Polsce, którego początki ściśle związane są z okresem kształtowania się naszego państwa. W poszukiwaniu właśnie najstarszych śladów i świadectw historii udajemy się do tego starożytnego mazowieckiego grodu. Wjeżdżając do niego mijamy klasycystyczne rogatki, jedne z trzech zachowanych w mieście. Zaprojektował je znany XIX-wieczny architekt Jakub Kubicki. W swej formie architektonicznej są bardzo zbliżone do rogatek w Warszawie. Autobus parkujemy na placu nieopodal pomnika Władysława Broniewskiego zaprojektowanego w latach 70-tych przez Gustawa Zemłę. Kierujemy się do najstarszej części miasta, na Wzgórze Tumskie. Zaczynamy od zwiedzania Muzeum Diecezjalnego. Powstało ono na początku XX wieku i należy do najstarszych tego typu placówek w Polsce. Na jego potrzeby zbudowano niewielki budynek w stylu neogotyckim, tuż nieopodal katedry. Na zewnętrznych murach Muzeum powstało szczególnego rodzaju lapidarium z wmurowanych zabytkowych rzeźb i fragmentów architektonicznych, w tym romańskich, których nie wykorzystano w trakcie przebudowy i odnawiania katedry na początku XX wieku. Wchodzimy do wysokiej sali z umieszczonym w połowie wysokości balkonem, gdzie wita nas pracownik Muzeum, ks. Andrzej Milewski.

dla miasta postaci np. artystów i sportowców. Następnie zwiedziliśmy na parterze kolejne sale wystawowe, w których etnograficzne eksponaty z XIX i XX wieku dotyczące kultury regionu zaaranżowano w formie stylizowanych wnętrz. Pierwsza z tych sal to chłopska „Izba mazowiecko-podlaska” z wyposażeniem w sprzęty domowe i gospodarskie oraz sztukę ludową typową dla okolic Siedlec. Następną salą „W szlacheckim zaścianku” przedstawia „drugą izbę, większą izbę” drobnoszlacheckiego domu - jak wiadomo na Podlasiu szlachta zaściankowa była liczna, a jej kultura odgrywała w XIX w. ważną rolę w kształtowaniu polskości regionu, ostatnia zaś ukazuje „Salonik ziemiański”. Najwięcej uwagi panie poświęciły pięknym tkaninom i haftom stanowiącym elementy stroju lub dekoracji wnętrz.

Na parterze prezentowany jest także niewielki wybór dzieł z kolekcji malarstwa i rzeźby XIX i XX wieku. Ekspozycja, ze względu na niewielką przestrzeń ma charakter rotacyjny. W czasie naszego pobytu wystawione były m.in. obrazy Małgorzaty Łady-Maciągowej (1881-1069), Michała Borucińskiego (1885-1976), znakomita rzeźba „Popiersie kobiety” Konstantego Laszczki (1865-1956) oraz prace znanych współczesnych malarzy Antoniego Fałata i Franciszka Maśluszczaka.

Z prawdziwą przyjemnością obejrzelśmy też czasową, monograficzną wystawę poświęconą życiu i twórczości Henryka Sienkiewicza, zorganizowaną przez Muzeum we współpracy z niezrównaną propagatorką tego artysty Barbarą Wachowicz, rodzinie związanej z Podlasiem. Ta obszerna wystawa znakomicie przybliżyła postać naszego noblisty, jego działalność zawodową i patriotyczną, rodzinę i krąg przyjaciół.

Po tych doznaniach duchownych przyszedł wreszcie czas na odpocznik i wzmocnienie ciała. Koledzy z siedleckiego Muzeum, przy pomocy firmy cateringowej, zorganizowali nam na miejscu smaczny obiad i stworzyli sympatyczną, pełną autentycznego przyjacielskiego ciepła atmosferę. Honor gospodarza pełnił, mile nas witając i towarzysząc podczas posiłku, dyrektor Muzeum Pan Andrzej Matuszewicz. Po obiedzie zakończonym herbatką

i serdecznych pożegnaniach z przemiłymi siedleckimi kolegami ruszyliśmy „w miasto”. Naszym „cicerone” był jeden z pracowników Muzeum pan Sławomir Kordaczuk, który pokazał nam na istotniejsze elementy historycznego założenia urbanistycznego Siedlec oraz najważniejsze zachowane zabytki. Godzinny spacer zakończył się już w blasku

lamp w parku przy wspaniałej sadzawce. Twórcy projektu, stworzyli harmonijną syntezę elementów roślinnych i wodnych z architekturą i wypada mieć nadzieję, że znajdą się środki na przywrócenie pierwotnej świetności temu zabytkowi.

Ponieważ kończący się wcześniej dzień - jak to w listopadzie - unieвозмоżliwia dalsze zwiedzanie miasta, z żalem udaliśmy się do autokaru. Dla większości z nas była to pierwsza wizyta w Siedcach, toteż wróciliśmy do Warszawy zadowoleni i pełni wrażeń, o czym świadczyły wymieniane na gorąco opinie w powrotnej podróży.

Elżbieta Zawistowska

Ciąg dalszy peregrynacji mazowieckich

Wyjazd do Czerwińska, Płocka i Sierpca w dniach 19 i 20 listopada to ostatnia w tym sezonie wyprawa członków Oddziału Mazowieckiego SMP. Pogoda już nie rozpieszcza, bo pierwsze chłody, a i dzień już dużo krótszy. Jednak gorące zaproszenie Pana Dyrektora Leonarda Sobieraja do zwiedzenia nowej siedziby Muzeum Mazowieckiego w Płocku zmobilizowało spragnioną wrażeń grupę muzealników. W chłodny sobotni ranek wyjeżdżamy spod Arsenалу w zimowej scenerii, bo prószyący pierwszy śnieg pobielił ulice i gałęzie drzew. Już po raz drugi jedzie z nami nieoceniony przewodnik, o aksamitnym głosie, Pan Stanisław Łuć. Warszawa i Mazowsze nie ma dla niego tajemnic. Imponuje rozległą wiedzą o historii i o współczesnych wydarzeniach regionu. Dzięki opowieściom Pana Stanisława nasza droga nieoczekiwanie zamienia się w stary trakt, przenosimy się w mroczne średniowiecze, albo na horyzoncie pojawiają się maszerujące oddziały wojsk napoleońskich lub dobiegają odgłosy bitew powstańczych, a w oddali widać światła w oknach mijanych dworów. Historia ziemi mazowieckiej, ta odległa i ta niedawna, ożywa w opowieściach Pana Stanisława.

Ale zaczynajmy wedle porządku. Udajemy się w kierunku północno-zachodnim. Choć niewidoczna z okien autokaru, to Wisła jest motywem przewodnim w pierwszym dniu naszej wyprawy. Odwiedzane przez nas miasta posadowiły się nad Wisłą, na jej wysokich brzegach i w miejscach dogodnej przeprawy. Ich historia i współczesność ściśle związane są z rzeką. Pierwszy na naszej trasie to Zakroczym, jeden z najstarszych grodów na Mazowszu. Początki miasta sięgają XI wieku, a swój rozwój i znaczenie zawdzięczało właśnie dogodnemu położeniu na wysokiej skarpie wiślanej, strzegąc przepraw przez Wisłę. Stąd też pochodzenie nazwy miasta wywodzonej od czynności przekraczania rzeki. Zatrzymujemy się tu tylko na chwilę i oglądamy gotycko-renesansowy kościół parafialny z charakterystycznymi basztami, będący przykładem tzw. „przysadzistego” gotyku mazowieckiego. Niegdyś usytuowany na wysokiej skarpie nad wodami Wisły, dziś w oddaleniu od niej, bo rzeka zmieniła swój bieg, a dawne jej koryto

to teraz malowniczo porośnięty wąwóz. Szczególnym świadectwem burzliwych losów miasta jest znajdująca się w centralnym punkcie skromnego rynku zakroczymskiego tzw. Latarnia, nietypowy pomnik upamiętniający powstańców listopadowych.

Ruszamy dalej. Za szybami autobusu spokojny, mazowiecki krajobraz. W oddali widać już dwie charakterystyczne smukłe wieże opactwa w Czerwińsku. Przed nami najcenniejszy zabytek sztuki romańskiej na Mazowszu. Przy bramie wjazdowej wita wiernych i turystów tablica, a na niej data - rok 1155. Historia tego miejsca zaczyna się jednak, co najmniej sto lat wcześniej. Ale o tych zamierzonych czasach opowiadać nam będzie przewodnik, brat salezjanin Edmund Nowicki, który od wielu lat z pasją poświęca swój czas zgłębianiu tajemnic Czerwińska. Z wielkim zainteresowaniem wysłuchaliśmy bardzo wyczerpujących i szczegółowych objaśnień. Dzisiejsi gospodarze klasztoru i kościoła, księża Salezianie, wprowadzili się tu stosunkowo niedawno, bo w okresie międzywojennym ubiegłego wieku. Kościół zbudował w połowie XII w. biskup płocki Aleksander z Malonne dla zgromadzenia Kanoników Regularnych, którzy byli tu aż do kasaty zakonu w początkach XIX wieku. Kościół przebudowywany i przekształcany wielokrotnie, przetrwał długie stulecia i zachował do dziś w wielu partiach pierwotny romański charakter. W dawnej kaplicy Chrystusa Ukrzyżowanego podziwiamy unikalne w skali kraju romańskie polichromie, odkryte przez prof. Karola Dąbrowskiego w trakcie prac konserwatorskich w latach 50-tych ubiegłego wieku. Te najstarsze XII- i XIII-wieczne fragmenty malowideł odsłonięto aż spod dwunastu warstw kolejnych zamalowań. W trakcie tych skomplikowanych i ryzykownych prac odkryto malowidło gotyckie „Pieta” z XV stulecia oraz fragmenty fresków renesansowych i barokowych z XVI i XVII w. Wchodzimy również do absydy za ołtarzem głównym, gdzie oglądamy fragmenty XVI-wiecznych malowideł, wśród których zwracają uwagę postacie apostołów namalowane przypuszczalnie przez Hansa Dürera, brata Albrechta. Najstarsze fragmenty kościoła znajdują się w kaplicy po lewej stronie od nawy głównej, usytuowanej kilka stopni poniżej dzisiejszego poziomu posadzki, a w niej m.in. widoczna we fragmentach arkada romańska zbudowana z kamieni polnych oraz filary z odsłoniętymi warstwami wąskiej cegły romańskiej. Cennym zabytkiem, choć częściowo rekonstruowanym, jest portal romański z XII wieku bogato zdobiony ornamentami roślinnymi i scenami walk człowieka z fantastycznymi zwierzętami, które symbolizują walkę dobra ze złem.

Miasto Czerwińsk gościło niegdyś królów polskich. To tutaj przeprawił się przez Wisłę ze swoim wojskiem król Władysław Jagiełło, ciągnąc na pola Grunwaldu. Legenda głosi, że rycerze Jagiełły ostrzyli swe miecze przed bitwą o jedną z kolumn portalu w kościele czerwińskim, pozostawiając na niej głębokie wyżłobienia.